

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ НЫЗАМЫ

14.12.1996-ж. № 225/1

ТУТЫНЫҰШЫЛАРДЫҢ ХҰҚЫҚЛАРЫН ҚОРҒАҰ ХАҚҚЫНДА

Усы Нызамға төмендегилерге муўапық өзгерислер киргизилген

07.08.2002-ж. 164/II-санлы ҚР Нызамы

12.11.2003-ж. 227/II-санлы ҚР Нызамы

27.12.2006-ж. 120/III-санлы ҚР Нызамы

29.08.2007-ж. 141/III-санлы ҚР Нызамы

22.05.2010-ж. 31/II-санлы ҚР Нызамы

30.06.2011-ж. 88/VI-санлы ҚР Нызамы

1-статья. Усы Нызамда қолланылатуғын тийкарғы түсиниклер

Усы Нызамда төмендеги түсиниклер қолланылады:

тутыныұшы-пайда алыў менен байланыслы болмаған жеке өзи пайдаланыўға ямаса басқа мақсетлерде товар сатып алыўшы, жумысқа, хызметке буйыртпа бериўши яки усындай нийетлерде болған пухара (физикалық тәреп);

ислеп шығарыўшы-тутыныұшыға сатыў ушын товар ислеп шығарыўшы кәрхана, шөлкем, мәкеме ямаса жеке тәртиптеги исбилермен;

орынлаўшы-турмыс хызмети, турақ жай-коммуналлық, қурылыс-ремонтлаў, транспорт хәм басқа да хызмет көрсетиў салаларында шәртнама тийкарында тутыныұшылар ушын жумысларды орынлайтуғын ямаса хызметлер көрсететуғын кәрхана, шөлкем, мәкеме ямаса жеке тәртиптеги исбилермен;

сатыўшы-алыў-сатыў шәртнамасы бойынша товарды тутыныұшыға жеткериўши кәрхана, шөлкем, мәкеме ямаса жеке тәртиптеги исбилермен;

шәртнама-товарды сатып алыў, сатыўды әмелге асырыўда, жумысларды орынлаўда хәм хызметлер көрсетиўде сапасы, муғдары, мүддетлери, баҳасы хәм басқада шәртлери бойынша тутыныұшы менен сатыўшы (ислеп шығарыўшы, орынлаўшы) арасында аўызеки ямаса жазба түрдеги келисим;

товар-ислеп шығарыўшы тәрепинен өндирилген тутыныұшыға шәртнама тийкарында сатыў ушын арналған өним, соның ишинде импортлық өнимлер;

нормативлик хұжетлер-стандартлар, оларға теңлестирилген басқа да хұжетлер (қурылыс нормалары хәм қәделери, дәри дәрмақларға мәмлекетлик фармакопоя хәм ўақытша фармакопоялық қағыйдалар хәм басқалар), техникалық шәртлер, техникалық анықламалар, рецептура хәм товар (жумыс, хызмет) сапасына хәм қәўипсизлиги миннетине байланыслы болған талапларды өз ишине алатуғын басқа да хұжетлер;

товардың (жұмыстың, хызметтің) қәуіпсизлиги-товарды тугыныў, пайдаланыў, сақлаў, тасыў ямаса есаптан шығарыў (утилизация) дәўиринде сондай-ақ, жұмыстың, хызметтің нәтийжелеринен пайдаланыўдың күнделикли тугыныў шараятларында, тугыныўшының өмирине, ден саўлығына ямаса мүлкине хәм қоршап турған орталыққа зәлел келтириў итималлығы менен байланыслы қәуип-қәтердиң жоқлығы;

муўапықлық сертификаты - сертификатланған өнимниң белгиленген талапларға муўапықлығын тастыйықлаўшы хұжжет;

товардың (жұмыстың, хызметтің) кемшилиги-товардың (жұмыстың, хызметтің) нормативлик хұжжетлерге сәйкес етип белгиленген шәртли талапларға, шәртнама талапларына, товардың сапасына қойылатуғын талапларға муўапық емеслиги;

товардың (жұмыстың, хызметтің) айтарлықтай кемшилиги-товарды (жұмысты, хызметти) белгиленген мақсетке пайдаланыўға болмаўына алып келетуғын ямаса оны сапластырыўға көп мийнет хәм ўақыт сарпланыўын талап ететуғын кемшилик;

кепиллик мүддети-товардан (хызметтен) пайдаланыўдың (айлар есабындағы) нормативлик мүддети ямаса товардың, (хызметтің) белгили ўазыйпаны (неше саатта, қанша жұмыс дәўиринде, қанша километр узақлықты басып өтиў хәм т.б.) орынлаўды ўақыт тәризинде белгиленген мүддети болып, бул мүддет ишинде ислеп шығарыўшы (орынлаўшы) товардан (хызметтен) пайдаланыў қәделерине жуўап беретуғын болса, олардың сапасына байланыслы норматив хұжжетлерде нәзерде тугылған талаплардың орынланыўын өз миннетине алады хәм тәмийинлейди;

хызмет мүддети-товардан пайдаланыўдың белгиленген мүддети болып, усы мүддет питкеннен товардың техникалық жағдайы қандай болыўына қарамастан оның пайдаланыў дәўири тоқтатылыўы тийис болған мүддет;

жарамлылық (сақлаў) мүддети-товардан пайдаланыўдың белгиленген дәўири болып хәм ол тамам болғаннан кейин товар адам өмирине, ден саўлығына қәуип туўдырыўы мүмкин болған дәўир;

касса чеки-товардың сатып алынғанлығын яки жұмысқа (хызметке) ҳақы төленгенлигин тастыйықлаўшы, товар (жұмыс)тың баҳасы, ҳақы төленген ўақты хәм касса аппаратының тәртип саны көрсетилген хұжжет;

товар чеки-товардың сатып алынғанлығын ямаса жұмысқа (хызметке) ҳақы төленгенлигин тастыйықлаўшы, товардың (жұмыстың, хызметтің) баҳасы, ҳақы төленген ўақты хәм сатыўшының исми, мәнзил жайы ҳаққында мағлыўмат көрсетилген хұжжет.

товарларды (жұмысты, хызметти) тугыныўшыдан қайтарып алыў – егер товар (жұмыс, хызмет) тугыныўшының мүлкине айланған ямаса оған усынылған болса, ислеп шығарыўшы (орынлаўшы, сатыўшы) тәрөпинен әмелге асырылатуғын, товардың (жұмыстың, хызметтің) қәуипсизлиги талапларына

сәйкес болмаған товарды (жумысты, хызметти) қайтарып алыуға қаратылған хәр қандай шара; *(ҚР ЖК 29.08.2007-ж. 141/III-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

товарды (жумысты, хызметти) айланыстан шығарыу – ислеп шығарыушы (орынлаушы, сатыушы) тәрeпинен әмелге асырылатуғын, товардың (жумыстын, хызметтин) қәуипсизлиги талапларына сәйкес болмаған товарға (жумысқа, хызметке) офертаны тоқтатыу хәм буған жол қоймауға қаратылған хәр қандай шара. *(ҚР ЖК 29.08.2007-ж. 141/III-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

2-статья. Тутыныушылардың хуқықларын қорғау хәққындағы нызам хұжжетлери

Тутыныушылардың хуқықларын қорғау хәққындағы нызам хұжжетлери усы Нызам хәм басқа да нызам хұжжетлеринен ибарат.

Нызам актлери, тутыныушылардың усы Нызамда белгиленген хуқықларын шеклеуи, оларды қорғау кепилликлерин кемейтиуи мүмкин емес.

3-статья. Халықаралық шәртнамалар хәм келисимлер

Егер Өзбекстан Республикасы хәм Қарақалпақстан Республикасы қатнасыуында болған халықаралық шәртнамаларда ямаса келисимлерде тутыныушылардың хуқықларын қорғау хәққында Өзбекстан Республикасы нызам хұжжетлеринде нәзерде тутылмаған болса, онда халықаралық шәртнамалар хәм келисимлердеги қәделер қолланылады.

4-статья. Тутыныушылардың тийкарғы хуқықлары

Тутыныушылар төмендеги хуқықларға ийе:

Товар (жумыс, хызмет) хәққында, сондай-ақ ислеп шығарыушы (орынлаушы, сатыушы) хәққында тууры хәм толық мағлыуат алыу;

товарды (жумыс, хызметти) еркин таллау хәм оның тийисли дәрежеде сапалы болыуы талабын қойыу;

товардың (жумыстын, хызметтин) қәуипсиз болыуы талабын қойыу;

адам өмири, ден саулығы хәм мүлки ушын қәуипли кемшилиги болған товар (жумыс, хызмет), сондай-ақ ислеп шығарыушының (орынлаушының, сатыушының) нызамсыз хәрекетти (хәрекетсизлиги) себебинен келтирилген зыянның, руухый шығынның толық көлеми өтелиуин талап етиу;

бузылған хуқықларының ямаса нызам менен қорғалатуғын мәплериниң қорғалыуын сорап судқа ямаса басқа да мәмлекетлик уәкилликли уйымларға мүрәжат етиу;

тутыныушылардың жәмәетлик бирлеспелерин дүзиу.

Тутыныушылардың социаллық қорғауға мүтәж категорияларына киргизилген айырым топарлары ушын нызам хұжжетлери менен сауда, турмыс

хызметі хәм хызмет көрсетиўдиң басқа да түрлери бойынша жеңилликлер хәм артықмашылықлар берилиўи мүмкин.

5-статья. Ислеп шығарыўшы (орынлаўшы, сатыўшы)лардың саўда хәм хызмет көрсетиў қәделери ҳаққында мағлыўмат

Ислеп шығарыўшы өз кәрханасының атамасы хәм жайласқан орны (юримикалық), мөкан жайы ҳаққында тутыныўшыны хабардар етиўи шөрт. Бундай мағлыўмат өндириc кәрханасы маркасы, товарлық белгисинде яки басқа да усылда көрсетилиўи лазым.

Сатыўшы (орынлаўшы) өз кәрханасының фирмалық атамасы, оның жайласқан (юримикалық) орнын хәм жумыс тәртибин қарыйдарларға мәлимлеўи шөрт. Бундай мағлыўмат шөлкем кеңесине қыстырылып қойылатуғын мағлыўматта көрсетилип қойылыўи лазым.

Усы статьяның екнши бөлимннде нәзерде тутылған мағлыўмат саўда хәм хызмет көрсетиў ўақытша имаратлар, ярмаркалар, аралас дүканлар арқалы әмелге асырылған яки саўда хәм хызмет көрсетиў, сатыўшы (орынлаўшы)ның турақлы жайласқан мәнзилинен тысқары әмелге асырылған басқа жағдайларда да тутыныўшылардың дыққатына жеткерилиўи керек.

Сатыўшы (орынлаўшы) тутыныўшыларға товар саўдасы, турмыслық хәм басқа да хызмет көрсетиўдиң қәделери ҳаққында толық мағлыўмат берийи шөрт.

6-статья. Товар (жумыс, хызмет)лер ҳаққында мағлыўмат

Ислеп шығарыўшы (орынлаўшы, сатыўшы) тутыныўшыларға өзи жөнелтип атырған товар (орынлаўы керек болған жумыслар, хызметлер) ҳаққында өз ўақтында зәрүр болған, туўры хәм түсиникли мағлыўмат берийи шөрт.

Товар (жумыс, хызмет) ҳаққындағы мағлыўматта төмендегилер көрсетилиўи шөрт:

товар (жумыс, хызмет) мәжбүрий талапларға муўапық болыўы шөрт болған нормативлик ҳужжеттиң атамасы;

товардың (жумыс, хызметлердиң) тийкарғы тутыныўшылық, соның ишинде өзине тән өзгешеликлериниң дизими;

баҳасы (тарифи) хәм сатып алыў шөртлери; *(ҚР ЖК 29.08.2007-ж. 141/III-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

товарлардың ислеп шығарылған ўақты;

ислеп шығарыўшының (орынлаўшының) кепиллик миннетлемелери;

товардан өнимли хәм қәўипсиз пайдаланыў қәделери менен шөртлери;

товардың хызмет етиў (жарамлылық) мүддети хәм усы мүддет өтелгеннен кейин тутыныўшы қандай илажлар көрий зәрүрлиги, сондай-ақ бундай илажларды орынламаған жағдайда келип шығыўы мүмкин болған ақыбетлер ҳаққында мағлыўматлар;

ислеп шығарыўшы (орынлаўшы, сатыўшы)лардың атамасы хәм меншик түри, дизимге алыў хәм лицензия гүўалығының тәртип саны;

ислеп шығарыўшы (орынлаўшы, сатыўшы)лардың ҳәм тутыныўшылардың, товарларды (жумыс, хызметлерди) қабыл етиўге ўәкилик берген, сондай-ақ ремонт ислерин орынлайтуғын ҳәм техникалық хызмет көрсететуғын кәрханалардың мөкан жайлары;

товарларды сақлаў, қәўипсиз есаптан шығарыў (утилизация) усыллары ҳәм қәделери;

театр-концерт мерекелерин өткерийде фонограмма пайдаланыў ҳаққындағы хабарлар;

сертификацияланыўы шәрт болған товар ҳаққында тутыныўшыға оның сертификацияланғаны ҳаққында мағлыўмат усынылыўы лазым.

Товар (жумыс, хызмет) ҳаққында зәрүр мағлыўматтың жоқлығы бундай товарды (жумысты, хызметти) сатыўды тийисли мәмлекетлик басқарыў уйымының көрсетпеси бойынша мағлыўмат берилгенге дейин тоқтатып турыўға себеп болады.

7-статья. Товар (жумыс, хызмет) ҳаққында натуўры мағлыўмат берилген жағдайлардағы тутыныўшының ҳуқықлары

Егер товар (жумыс, хызмет) ҳаққында натуўры ямаса жеткиликсиз дәрежеде мағлыўмат берилгенлиги:

зәрүр тутыныўшылық сыпатларға ийе болмаған товар сатып алыныўына (жумыстың орынланыўына, хызметтен пайдаланыўға) себеп болса, тутыныўшы шәртнаманы бийкар етиўге ҳәм өзине келтирилген зәлелдиң өтелиўин талап етиўге ҳақылы;

сатып алынған товардан (жумыстан, хызметтен) гөзленген мақсетте пайдалана алмаўға себеп болса, тутыныўшы тийисли мағлыўматтың итималы болғанынша қысқа мүддетте берилиўин талап етиўге ҳақылы болады.

Егер мағлыўмат айтылған мүддетте берилмесе, тутыныўшы шәртнаманы бийкар етип, зәлелдиң, өтелиўин талап етиўге ҳақылы болады;

Тутыныўшының өмирине, ден саўлығына ямаса мүлкине зыян келтириўине себеп болса, ол ислеп шығарыўшыға (таярлаўшыға, сатыўшыға) нызамлар менен нәзерде тутылған талапларды қойыўға ҳақылы болады.

Тутыныўшының товар (жумыс, хызмет) ҳаққында натуўры ямаса жеткилики дәрежеде толық емес мағлыўматқа байланыслы келтирилген зәлелди өтеў ҳаққындағы талаплары сатып алынған товардың (орынланған жумыстың, пайдаланылған хызметтин) өзине тән өзгешеликлери ҳәм сыпатлары ҳаққында тутыныўшының арнаўлы билимге ийе емеслиги итималлығы көз қарасынан қарап шығылады.

Натуўры реклама ақыбетинде сатып алынған товар (орынланған жумыс, пайдаланылған хызмет) себепли тутыныўшыға келтирилген зәлел ислеп шығарыўшы (атқарыўшы, сатыўшы) тәрәпинен толық көлемде өтелиўи тийис.

8-статья. Тутыныўшының саўда ҳәм хызмет көрсетиўдин басқа түрлери саласында шәртнама дүзиў ҳәм сатып алынып атырған товар (орынланған жумыс, пайдаланылған хызмет) сапасын тексерийге байланыслы ҳуқықы

Тутыныўшы, шәртнама дүзиў жолы менен товарды еркин сатып алыў (жумыстан, хызметтен еркин пайдаланыў) ҳуқықына ийе болып, бул шәртнамаға бола сатыўшы (ислеп шығарыўшы, атқарыўшы) белгили муғдардағы ҳәм тийисли сападағы товарды тутыныўшының меншигине бериўге (жумысты орынлаўға, хызмет көрсетиўге) миннетленеди, ал тутыныўшы шәртлесилген пулды төлеўге миннетленеди.

Баҳалары көрсетилип қойылған товарлар ҳәм товарлар (жумыслар, хызметлер) ҳаққында келип көриўшилердин дыққатына усынылатуғын мағлыўматлар тийисли шәртнама дүзиў ушын усыныс деп танылады.

Тәрәплер арасында шәртнама дүзиллип атырған зат, оның муғдары, баҳасы ҳәм басқа да әҳмийетли шәртлери ҳаққында келисимге ерисилген жағдайда тутыныўшы менен ислеп шығарыўшы (атқарыўшы, сатыўшы) арасында шәртнама дүзилген болып, сатып алыў-сатыўды әмелге асырыў ўақтында орынланатуғын шәртнама нызам ҳужжетлеринде белгиленгенинен басқа жағдайларда аўызша түрде дүзиледи.

Сатып алыў-сатыўды әмелге асырыўдан басқа ўақытта (алдын ала берилген буйыртпалар бойынша, жөнетиў саўдасында ҳәм басқа да жағдайларда) орынланатуғын шәртнама жазба түрде дезиледи.

Тутыныўшы сатып алынған товардың (орынланған жумыстың, пайдаланылған хызметтин) сапасын, толықлығын, массасын ҳәм баҳасын тексерий ҳақықына ийе болады, ал сатыўшы (ислеп шығарыўшы, атқарыўшы) қадағалаў-өлшеў әсбапларын, баҳасы ҳаққында ҳужжетлерди бериўге, товарды ислетип көрсетиўге, оннан қәўипсиз ҳәм дурыс пайдаланыўды үйретиўге, зәрүр болғанда товарды экспертизаға жиберийге миннетли.

9-статья. Сатып алыў-сатыў шәртнамаларының айырым түрлери ҳаққында қәделер

Сатып алыў-сатыў шәртнамасының айырым түрлери ҳаққында қәделер, сондай-ақ товарлардың (жумыстың, хызметтин) айырым түрлерин сатыў қәделери Өзбекстан Республикасы Хүкимети тәрәпинен тастыйықланады.

10-статья. Товарлар (жумыслар, хызметлер) ушын ҳақы төлеў түри ҳәм тәртиби

Товарлар (жумыслар, хызметлер) ушын ҳақы төлеў түри ҳәм тәртиби тутыныўшы ҳәм сатыўшы (ислеп шығарыўшы, атқарыўшы) арасындағы келисим бойынша белгиленеди. Кредитке товарлар сатыў Өзбекстан Республикасы Хүкимети тәрәпинен тастыйықланатуғын кредитке товарлар сатыў қәделери менен белгиленетуғын тәртипте әмелге асырылады.

Сатып алыў-сатыўды әмелге асырғанда тутыныўшыға касса ямаса товар чеки бериледи. Товарды касса ямаса товар чекин берместен сатыў қадаған етиледи.

11-статья. Ислеп шығарыўшының (атқарыўшының) кепиллик миннетлемелери

Узақ мүддет пайдаланатуғын товарлардың барлық түрлерине хәм хызметлерге ислеп шығарыўшы (атқарыўшы) кепиллик мүддетин белгилеўи тийис. Кепиллик мүддети товар тутыныўшыға сатылған ямаса хызмет көрсетилген күннен баслап есапланады. Егер товар сатылған күнди анықлаў мүмкиншилиги болмаса, бул мүддет товар ислеп шығарылған күннен баслап есапланады.

Ислеп шығарыўшы (атқарыўшы) кепиллик мүддети даўамында товардың (хызметтиң), соның ишинде толықтырыўшы буйымлардың нормал ислеўин (қолланылыўын, пайдаланыўын) тәмийинлеўге миннетли болады.

Толықтырыўшы буйымлардың кепиллик мүддетлери, егер нызам хұжжетлеринде басқа белгиленбеген болса, тийкарғы буйымлардың кепиллик мүддетинен кем болмаўы тийис.

Кепиллик мүддети товардың (хызметтиң) паспортында ямаса товарды сатыў яки хызмет көрсетиў ўақтында товар менен бирликте тутыныўшыға берилетуғын басқа хұжжетте көрсетиледи.

Ислеп шығарыўшы товардан кепиллик мүддети хәм хызмет мүддети даўамында пайдаланыў мүмкиншилигин тәмийинлеўге, товардың ремонтын хәм оған техникалық хызмет көрсетиўин шөлкемлестириўге, товарды ислеп шығарыў мүддети даўамында хәм ол өндиристен алынғаннан кейин хызмет мүддети даўамында, бундай мүддет болмаған жағдайда товар өндиристен алынғаннан кейин он жыл даўамында жеткиликли көлемде хәм түрде қосымша бөлеклер ислеп шығарыўға және саўда хәм ремонтлаў шөлкемлерине жеткерип бериўге миннетли.

Дәри-дәрмақ, азық-аўқат хәм турмыслық химия товарларында олардың ислеп шығарылған сәнеси, жарамлылық мүддети хәмде оларды сақлаў шәртлери көрсетилген болыўы тийис. Сатыўшыларға ислеп шығарылған сәнеси хәм жарамлылық мүддети көрсетилмеген ямаса жарамлылық мүддети өткен товарларды қабыл етиў хәм реализация етиў қадаған етиледи. *(ҚР ЖК 22.05.2010-ж. 31/II-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

12-статья. Тутыныўшының товар (жумыс, хызмет) қәуипсиз болыўына талап қойыў хуқықы

Тутыныўшы өзи сатып алған товар (орынланған жумыс, пайдаланған хызмет) санитариялық-гигиеналық, соның ишинде радиологиялық, эпидемияға қарсы талапларды хәм хәрекет етип турған басқа нормалар хәм қәделерди сақлаў менен ислеп шығарылған ямаса орынланған болыўына және оның өмири, ден

саўлығы қоршап турған орталық ушын қәўипсиз болыўына, сондай-ақ оның мүлкине зыян келтирмеўине кепиллик берилиўин талап етиў хуқықына ийе болады.

Товарлардың (жумыслардың, хызметлердин) тутыныўшылардың өмири, ден саўлығы, мүлки хәм қоршап турған орталық ушын қәўипсиз болыўына байланыслы талаптар тийисли нызам хұжжетлери менен белгилеп қойылады.

Ислеп шығарыўшы (атқарыўшы) товардың (жумыстың, хызметтин) хызмет мүддети ямаса жарамлылық мүддети даўамында, егер бундай мүддет белгиленбеген болса товар тутыныўшыға сатылған (жумыс орынланған, хызмет көрсетилген) күннен баслап он жыл даўамында оның қәўипсиз болыўын тәмийинлеўге миннетли.

Тутыныўшының өмири, ден саўлығы, мүлки хәм де қоршап турған орталық ушын қәўип туўдыратуғын товар ислеп шығарғаны (жумыс орынлағаны, хызмет көрсеткени) ушын нызам хұжжетлерине муўапық;

ислеп шығарыўшы (атқарыўшы);

нормативлик хұжжетлерди тастыйықлаған уйым;

сәйкеслик сертификатын берген уйым;

ден саўлықты сақлаў, тәбиятты қорғаў, ветеринария хызмети уйымлары ямаса қәўипли товарды (жумысты, хызметти) ислеп шығарыўға яки сатыўға рухсат берген басқа уйымлар жуўапкер болады.

Товардың (жумыстың, хызметтин) қәўипсиз болыўы тәмийинленбеўи ақыбетинде тутыныўшының өмири, ден саўлығы ямаса мүлкине келтирилген зыян усы Нызамның 20-статьясына муўапық өтелиўи тийис болады.

Егер товардан (жумыстан, хызметтен) қәўип-қәтерсиз пайдаланыў ямаса оны усылай етип тасыў хәм сақлаў ушын арнаўлы қәделерди сақлаў зәрүр болса, ислеп шығарыўшы (орынлаўшы) бундай қәделерди ислеп шығарыўға, сатыўшы (орынлаўшы) оларды тутыныўшылардың дыққатына жеткерийге миннетли болады.

Егер товардан пайдаланыў, оны сақлаў, тасыў ямаса утилизация етиў, жумыс (хызмет) нәтийжелери тутыныўшының өмирине, ден саўлығына, мүлкине яки қоршап турған орталыққа зыян келтирип атырған яки зыян келтирийи мүмкин болса, ислеп шығарыўшы (атқарыўшы, сатыўшы) зыян келтирип атырған себеплер сапластырылғанға дейин товар ислеп шығарыўды (орынлаўды, сатыўды) дәрхал тоқтатыўға, оларды сатыўдан алып таслаўға хәм тутыныўшылардан қайтарып алыў шараларын көрийге миннетли.

Зыян келтирип атырған себеплерди сапластырыў мүмкин болмаған жағдайда, ислеп шығарыўшы (орынлаўшы, сатыўшы) бундай товарды өндиристен алып таслаўы, жумысты орынлаў хәм хызмет көрсетиўди тоқтатыўы шәрт, бунда емлеўге, азық-аўқатқа арналған товарлар хәм турмыслық химия товарларын сатыўшы ямаса ислеп шығарыўшы тәрәпинен утилизация етилиўи шәрт. Бул миннетлер сатыўшы ямаса ислеп шығарыўшы (орынлаўшы) тәрәпинен

орынланбаган жағдайда, товарды өндиристен алып таслаў, жумысты орынлаў хэм хызмет көрсетиўди тоқтатыў, оларды айланыстан шығарыў хэм тутыныўшылардан қайтарып алыў товардың (жумыстың, хызметтиң) қәўипсизлиги хэм сапасын қадағалаўды әмелге асырыўшы мәмлекетлик басқарыў уйымларының көрсетпесине муўапық әмелге асырылады. *(ҚР ЖК 29.08.2007-ж. 141/III-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

Тутыныўшының өмири, ден саўлығы хэм мүлки және қоршап турған орталық ушын қәўипли болған товар топларын сатыўдан алып таслаў, жумысларды орынлаўды хэм хызметлер көрсетиўди қадаған етиў тәртиби Өзбекстан Республикасы Хўкимети тәрәпинен белгиленеди.

Товарды қайтарып алыў, жумысларды орынлаўды хэм хызметлерди көрсетиўди қадаған етиўге байланыслы тутыныўшыға келтирилген зәлел ислеп шығарыўшы (сатыўшы) қәўипли сыпатларға ийе болған товарды қайтарып алыў бойынша барлық зәрүр илажларды көрген болса, ол тутыныўшы сол товардан пайдаланыўды даўам еттире бериўине байланыслы келтирилген зыян ушын жуўапкершиликтен азат етиледи.

13-статья. Тутыныўшының оған кемшиликли товар сатылғандағы хуқықлары

Тутыныўшыға кемшилиги бар товар сатылған жағдайда, егер бул шәртнама дүзгенде айтып өтилмеген болса, өзиниң қәлеўине қарай төмендегилерден бирин талап етиўге ҳақылы, атап айтқанда:

товардың усындай маркалы (моделли, артикуллы) тийисли сападағы товарға алмастырылып берилиўин;

товардың сатып алыў баҳасын тийислисинше қайта есаплап, басқа маркалы (моделли, артикуллы) товарға алмастырылып берилиўин;

товардың кемшиликлериниң бийпул сапластырылыўын ямаса өзиниң яки үшінши бир тәрәптен кемшиликлерди дүзетиўге кеткен шығынларын өтелиўин;

кемшиликлерге сәйкес сатып алыў баҳасының кемейтилиўин, көрилген зәлелдиң өтелиўи менен шәртнаманың бийкарланыўын талап етиўге ҳақылы.

Тутыныўшы усы хуқықларды егер кемшиликлер:

товардың кепиллик мүддети ямаса жарамлылық мүддети даўамында;

кепиллик мүддети ямаса жарамлылық мүддети белгиленбеген товарлар бойынша алты ай даўамында;

егер шәртнамада оннан да узақ мүддетлер нәзерде тутылмаған болса көшпес мүлк тутыныўшыға берилген күннен баслап еки жыл даўамында;

мәўсимли товарлар ушын Өзбекстан Республикасы Хўкимети тәрәпинен белгиленген мүддет даўамында анықланған жағдайда иске асырыўы мүмкин.

Тутыныўшы өзине сатылған топламлар, гарнитурлар, комплекслер хэм комплекслердиң өз алдына қурам бөлеги болған хэм өз алдына баҳаға ийе болған буйымларында кемшиликлер бар екенлигин анықлаған жағдайда тутас топлам,

гарнитур, комплект хәм комплекске байланыслы, сондай-ақ олардың кемшиликлери бар өз алдына қурам бөлеклерине байланыслы усы статьяның биринши бөлиминде нәзерде тутылған талаптарды қойыуға хақылы болады.

Усы статьяның биринши бөлиминде баян етилген талаптарды тутыныушы сатыушыға қояды.

Тутыныушының талаптары ол касса ямаса товар чегин, кепиллик мүддети белгиленген товарлар бойынша тийислисинше рәсмийлестирилген техникалық паспорт ямаса оның орнын басыушы басқа хужжетти көрсеткен жағдайда қарап шығылады.

Тутыныушы техникалық паспортты жоғалтып қойған жағдайда, оны қайта тиклеу нызам хужжетлерине мууапық әмелге асырылады.

Товарда анықланған кемшиликлер ислеп шығарыушы тәрeпинен сапластырылады. Ислеп шығарыушы менен сатыушының өз-ара қатнасықтары шәртнама менен тәртипке салынады.

14-статья. Кемшилиги бар товарды алмастырып беріу тәртиби

Тутыныушы товардың ислеп шығарылыуына, дүзилиуине, қурамына байланыслы кемшиликлерди анықлаған жағдайда сатыушы (ислеп шығарыушы) оны дәл усындай маркалы (моделли, артикуллы) товарға жети күн мүддет ишинде, товар сапасын сатыушы (ислеп шығарыушы) қосымша түрде тексеріу зәрүр болғанда-тутыныушы талап қойған уақыттан баслап жигирма күн ишинде алмастырып беріуи шәрт. *(ҚР ЖК 29.08.2007-ж. 141/III-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

Дәл усындай маркалы (моделли, артикуллы) товар болмаған жағдайда, тутыныушының алмастырып беріу хаққындағы талабы белгиленген уақыттан баслап бир ай ишинде қандырылыуы тийис. Шөл хәм алыс жерлерде, товарлар уақты-уақты менен алып барылатуғын жерлерде тутыныушының бундай талабы усы жерлерге нәубеттеги товар жеткерип беріу ушын кететуғын мүддет ишинде, лекин еки айдан кешиктирмей қандырылыуы لازم.

Усы мүддетлердиң өткерип жиберилген хәр бир күни ушын сатыушы (ислеп шығарыушы) тутыныушыға алмастырылған товарды беріу менен бир уақытта товар баҳасының бир проценти муғдарында неустойка (пеня) төлейди.

Тутыныушының разылығы менен сатыушы, кемшилиги бар товарды басқа маркалы (моделли, артикуллы) усындай товарға алмастырып берип, сатып алыу баҳасын тийислисинше қайта есаплауы шәрт.

15-статья. Товар кемшиликлерин тегин сапластырыу тәртиби

Товарда кепиллик мүддетинде табылған кемшиликлерди сатыушы тутыныушы тәрeпинен тийисли талап қойған уақыттан баслап жигирма күн ишинде, ислеп шығарыушы болса, он күн ишинде тегин сапластырыуы тийис.

Тутыныушы кепиллик мүддети тамам болғаннан соң товардың кемшиликлерин тегин сапластырыу хаққында ислеп шығарыушыға талап қойыуға

хақылы. Бундай талап, егер товардағы анықланған кемшиликлер ислеп шығарыўшының айыбы менен жол қойылғаны анықланған болса, белгиленген хызмет мүддети ишинде, егер хызмет мүддети белгиленбеген болса, он жыл даўамында қойылыўы мүмкин.

Узақ мүддет даўамында пайдаланылатуғын товарды ремонтлаўға кететуғын ўақытта пайдаланып турыў ушын тутыныўшының талабына бола кемшилиги бар товар қайтарып берилгеннен кейин үш күн ишинде оған дәл усындай маркалы (моделли, артикуллы) товар берип турылады (сатыўшының есабынан оның өзи ямаса ўәкили жеткерип береді). Буның ушын ислеп шығарыўшы сатыўшы менен бирликте шәртнама тийкарында товарлардың алмасыў фондын нәзерде тутыўы шәрт.

Усы талаптар тийисли емес болған узақ мүддет даўамында пайдаланылатуғын товарлар дизимин Өзбекстан Республикасы Хўкимети белгилейди.

Товардағы кемшиликлерди сапластырыў бойынша талап қойылған жағдайда, оннан пайдаланыўдың кепиллик мүддети тутыныўшының товардан пайдалана алмаған дәўирге тең мүддетке узайтылады. Усы мүддет тутыныўшы тәрәпинен кемшиликлерди сапластырыў талабы менен мурәжат еткен күннен баслап есаплана баслайды.

Сатыўшы (ислеп шығарыўшы) тутыныўшының ремонтқа кететуғын ўақытқа пайдаланыў ушын усындай товарды берип турыў ҳаққындағы талабын орынлаў кешиктирилген ҳәр бир күн ушын, сондай-ақ кемшиликлерди сапластырыўдың шәртнамадан келип шығатуғын мүддетлеринен артық кешиктирилген ҳәр бир күн ушын товардың баҳасының бир процент муғдарында тутыныўшыға неустойка (пеня) төлейди.

16-статья. Тутыныўшының кемшилиги бар товардың сатып алыў баҳасын кемшиликке қарай мүнәсип түрде кемейтирип ямаса шәртнаманы бийкарлаўды талап етиў ҳуқықы

Егер сатыўшы (ислеп шығарыўшы) тутыныўшының товарды алмастырып бериў ямаса ондағы кемшиликлерди сапластырыў ҳаққындағы талаптарын орынламаған болса, тутыныўшы товардың сатып алыў баҳасын кемшиликке қарай кемейтиўди ямаса шәртнаманы бийкарлап, келтирилген зәлел ҳәм моральлық зыянды усы Нызамның 20 ҳәм 22-статьяларына муўапық қаплаўды талап етиўге ҳақылы.

17-статья. Тутыныўшыға кемшилиги бар товар сатылған жағдайда оның менен есапласыў

Кемшилиги бар товар дәл усындай маркалы (моделли, артикуллы) товарға алмастырып берилген ўақытта товардың баҳасы өзгерген болса, қайта есапласыў жүргизилмейди.

Кемшилиги бар товар басқа маркалы (моделли, артикуллы) товарға алмастырып берилип атырғанда, егер алмастырылыуы керек болған товардың баҳасы оның орнына берилип атырған товардың баҳасынан кем болса, пайдаланыушы баҳалардағы парықты қосымша түрде төлеуи тийис, ал товардың баҳасынан жоқары болса, пайдаланыушыға баҳалардың парқы қайтарылады. Бундай есапласыу ўақтында алмастырылыуы керек болған товардың баҳасы көтерилгенде, оның талап қойылған ўақыттағы баҳасы, ал баҳасы кемейген жағдайда болса сатып алынған ўақыттағы баҳасына қарап әмелге асырылады.

Товар тутыныушыларға кредитке сатылған болса, шәртнама бийкарланған жағдайда, ақша товар қайтарып берилип атырған ўақытқа дейин өтелген кредит муғдарында қайтарып бериледи, сондай-ақ кредит берилген ҳақы төленеди.

Көлеми үлкен ямаса салмағы бес килограммнан зыят товарды ремонтлау, баҳасын түсириу, алмастыриу ушын жеткериу ҳәм тутыныушыға қайтарып жеткерип бериу сатыушының (ислеп шығарыушының) күши менен ҳәм оның есабынан әмелге асырылады. Усы миннетлеме орынланбаған жағдайда товарды жеткериу ҳәм қайтарып алып келиу тутыныушы тәрeпинен әмелге асырылыуы мүмкин. Бул жағдайда тутыныушының товарды жеткериу ҳәм қайтарып алып кетиу менен байланыслы шығынларды сатыушы (ислеп шығарыушы) қаплауы шәрт.

18-статья. Тутыныушының тийисли сападағы товарды алмастырып алыу ҳуқықы

Тутыныушы тийисли сападағы азық-аўқатлық емес товарды сатып алған күннен баслап он күн ишинде усы товар сатып алынған орындағы сатыушыдан оны дәл усундай товарға алмастырып алыуға, бундай товар сатыуда болмаса, пулын қайтарып алыуға ҳақылы.

Алмастырып алыу тәртиби ҳәм алмастырып берилмейтуғын товарлар дизими Өзбекстан Республикасы Хүкимети тастыйықлайтуғын қағыйдалар менен белгиленеди.

19-статья. Жумысты орынлау, хызмет көрсетиу ҳаққындағы шәртнама шәртлери бузылған жағдайда тутыныушының ҳуқықлары

Атқарыушы айырым түрдеги жумысларды орынлау (хызметлер көрсетиу) қәделерине ямаса шәртнамада белгиленген мүддетте, көлемде ҳәм сапада жумысты орынлауы (хызмет көрсетиуи) шәрт.

Жумысты орынлау (хызмет көрсетиу) мүддети жумыс орынланыуы (хызмет көрсетилиуи) шәрт болған сәнеге (дәўирге) қарап белгилениуи мүмкин. Егер жумыс орынлау, хызмет көрсетиу шәртнаманың ҳәрекет етиуи мүддети даўамында бөлип-бөлип орынланатуғын болса (ўақытлы баспа сөзди жеткерип бериу, техникалық хызмет көрсетиу ҳәм басқалар), жумысты орынлаудың (хызмет көрсетиудин) басқышпа-басқыш мүддетлери (дәўирлери) нәзерде тутылыуы керек.

Егер, орынлаушы шартнаманы орынлауға өз уақытында кириспесе ямаса шартнаманың белгиленген мүддетте орынланбауы анық болып қалса, тутыныушы жұмысты орынлау, хызмет көрсетиуі хаққындағы шартнамадан бас тартыуға хэм тийгизилген зәледиди қапланыуын талап етиуіге хақылы.

Егер орынлаушы шартнама шәртлерин жұмыс (хызмет) жағдайын төменлестирип, айтарлықтай бузған болса, ямаса жұмыста (хызметте) басқа ири кемшиликлерге жол қойған болса, тутыныушы өз қәлеуине қарай кемшиликлердин бийпул сапластырылыуын, орынланған жұмыстың (көрсетилген хызметтин) баҳасы кемшиликлерге қарай тийислисинше кемеитирилиуин, дәл усундай сападағы усы түрдеги материалдан басқа буйым бийпул таярлап берилиуин ямаса жұмыстың қайтадан орынланыуын яки шартнама бийкарланып, көрилген зәлел қапланыуын талап етиуіге хақылы.

Тутыныушы усы статьянын төртинши бөлиминде көрсетилген хуқықларды: жұмысты (хызметти) қабыл етип алыу уақытында ямаса оның орынланыуы барысында кемшиликлер анықланған жағдайда;

кепиллик мүддети дауамында, кепиллик мүддети болмаған жағдайда болса жұмыс (хызмет) қабыл етип алынған күннен баслап алты ай дауамында;

қурылыс ямаса басқа көшпес мүлкте кемшиликлер анықланған күннен баслап еки жыл дауамында әмелге асырыуы мүмкин.

Жұмысты орынлау (хызмет көрсетиуі) барысында анықланған кемшиликлерди сапластырыу мүддетлери шартнамада белгилеп қойылады. Орынланған жұмыстағы (көрсетилген хызметтеги) кемшиликлер, егер шартнамада оннан қысқарақ мүддет белгиленбеген болса, тутыныушы талап қылған күннен баслап жигирма күн ишинде орынлаушы тәрепинен сапластырылыуы тийис. Кемшиликлер белгиленген мүддетте сапластырылмаған, сондай-ақ жұмысты орынлауды (хызмет көрсетиуди) баслау хэм тамамлау кешиктирилген жағдайда атқарыушы тутыныушыға хәр бир кешиктирилген күн, саат (егер мүддет саат пенен белгиленген болса) ушын (жұмыстың , хызметтин) баҳасының ямаса буйыртпа баҳасының (егер оның баҳасы өз алдына белгиленбеген болса) бир проценти муғдарында неустойка (пеня) төлейди.

Тутыныушы өндирип алған неустойка (пеня) муғдары жұмысты орынлау (хызмет көрсетиуі)дин айырым түриниң баҳасынан ямаса буйыртпаның улыума баҳасынан зыят болыуы мүмкин емес.

Орынланған жұмыстағы кемшиликлерди сапластырыу кешиктирилгенлиги ушын орынлаушы төлеген неустойка (пеня) қапланыуы тийис болған зәлел есабына кирмейди.

Атқарыушының миннетлемени улыума ямаса тийисли дәрежеде орынламағаны ушын неустойка (пеня) төлеуи хэм зәледиди қаплауы оны миннетлемени негизги түринде орынлаудан азат етпейди.

Тутыныушыдан қабыл етип алынған зат (материал) жоғалған, истен шыққан ямаса зая болған жағдайда ямаса оған тутыныушының материалынан

пайдаланып орынланған жумыста үлкен кемшиликтер болса ямаса ол надурьс орынланған жағдайда орынлаўшы тутыныўшыға дәл усас сападағы затты қайтарыўы (өзиниң дәл усас сападағы материалдан жумысты орынлаўы ямаса хызмет көрсетиўи), буның илажы болмаған жағдайда заттың (материалдың) талап қойылған ўақыттағы баҳасын еки есе етип төлеўи шәрт.

Орынлаўшы тәрeпинен жумысларды орынлаў хәм хызметлер көрсетиў ушын қабылланып атырған заттың (материалдың) баҳасы шәртнама дүзиў ўақтында тәрeплердиң келисиўине муўапық белгиленеди.

Жумыста (хызметте) ири кемшиликтер болған жағдайда ямаса шәртнама талаплары турпайы бузылғанда, сондай-ақ зат (материал) жоғалған, истен шыққан, зая болған жағдайда тутыныўшы менен есапласыў, жумыстың (хызметтин) ямаса материалдың шәртнаманы бийкарлаў ўақтындағы көтерилген баҳасы есапқа алынып иске асырылады.

Сапасыз орынланған жумыс (көрсетилген хызмет) себепли тутыныўшыға көрсетилген зәлел ушын орынлаўшы усы Нызамның 20, 22, 27, 29-статьяларына муўапық жуўапкер болады.

Жумысларды орынлаў хәм хызметлер көрсетиў ҳаққында дүзилген шәртнамалар бойынша тутыныўшылар менен орынлаўшы арасындағы қатнасықлардың өз тийкары бойынша усы статьяға дурыс келмейтуғын өзгешеликтери, сондай-ақ шәртнамалардың улыўма ямаса тийисли дәрежеде орынланбағанлығы себепли келип шығатуғын ақыбетлер, бундай шәртнамалардың айырым түрлери ҳаққында нызам ҳужжетлеринде белгилеп қойылатуғын қағыйдалар менен анықланады.

20-статья. Товардың (жумыс, хызметтин) кемшилиги себепли келтирилген зәлел ушын мүлклик жуўапкершилик

Товардың (жумыс, хызметтин) дүзилиўине, ислеп шығарылыўына, қурамына байланыслы болған хәм басқа да кемшиликтери, сондай-ақ тутыныўшының өмири, ден-саўлығы ямаса мүлкиниң қәўипсизлигин тәмийин ете алмайтуғын материаллар, үскенелер, әсбаплар ямаса басқа қураллар қолланылыўы ақыбетинде тутыныўшының өмирине, ден-саўлығына ямаса мүлкине тийгизилген зәлел сатыўшы (ислеп шығарыўшы, орынлаўшы) тәрeпинен қапланыўы тийис.

Сатыўшы (ислеп шығарыўшы, орынлаўшы) менен шәртнама қатнасықларына кирген кирмегенинен бийғәрез ҳәр қандай тутыныўшы товардың (жумыс, хызметтин) кемшилиги себепли тийгизилген зәлел қапланыўын талап етиў ҳуқықына ийе.

Тутыныўшының өмири, ден-саўлығы яки мүлкине келтирилген зәлел, егер ол нормативлик ҳужжетлерде нәзерде тутылған товардың хызмет (жарамлылық) мүддети даўамында бундай мүддет белгиленбеген жағдайда болса, товар ислеп шығарылған (жумыс, хызмет қабыл етилген) ўақыттан баслап он жыл даўамында жүз берген болса, қапланыўы тийис.

Сатыўшы (ислеп шығарыўшы, орынлаўшы) зәлел жеңип болмайтуғын күштиң ямаса пайдаланыў, сақлаў яки тасыўдың белгиленген қағыйдалары тутыныўшы тәрәпинен бузылыўы себебинен келтирилгенлигин дәлийлесе, ол жуўапкершиликтен азат етиледі.

21-статья. Шәртнаманың тутыныўшының хуқықларын шеклейтуғын шәртлери ҳақықый емеслиги

Шәртнаманың тутыныўшының хуқықларын шеклейтуғын хәм нызам хұжжетлерине қайшы келетуғын талаплары ҳақықый емес деп есапланады. Егер оларды қолланыў нәтийжесинде тутыныўшыға зәлел келтирилген болса, бул зәлел ислеп шығарыўшы (сатыўшы, орынлаўшы) тәрәпинен қапланыўы тийис.

Сатыўшы (орынлаўшы) тутыныўшыны төлем ҳақыға қосымша товарлар сатып алыўға ямаса қосымша хызметлерден пайдаланыўға мәжбүрлеўге сондай-ақ көрсетилмеген хызметлер ушын ҳақы алыўға ҳақылы емес. *(ҚР ЖК 22.05.2010-ж. 31/II-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

22-статья. Мораллық зәлелди өтеў

Тутыныўшының хуқықлары бузылыўы себебли оған келтирилген мораллық зәлел ушын оны келтирген адам, егер ол айыплы болса, ҳақы төлеўи тийис. Мораллық зәлел ушын төленетуғын ҳақы муғдарын суд белгилейди. Мораллық зәлел ушын ҳақы төлеў мүлклик зыянның хәм тутыныўшы көрген зәлелдиң орны қапланыўдан бийғәрез әмелге асырылады.

23-статья. Тутыныўшылар хуқықларының мәмлекет тәрәпинен қорғалыўын тәмийинлеў

Мәмлекет тутыныўшылардың товар (жумыс, хызмет) сатып алыў хәм оннан пайдаланыўдағы хуқықларының нызам менен қорғалатуғын мәплериниң қорғалыўына кепиллик береді.

Тутыныўшылардың хуқықлары мәмлекет тәрәпинен қорғалыўын мәмлекетлик ҳәкимият хәм басқарыў уйымлары, сондай-ақ судлар тәмийинлейди.

Тутыныўшылардың хуқықларын қорғаўда төменде көрсетилген мәмлекетлик уйымлар арнаўлы ўәкилликлерге ийе:

- Қарақалпақстан Республикасы Монополиядан шығарыў хәм бәсекикти раўажландырыў мәмлекетлик комитети;
- «Қарақалпақстан Республикасы Стандартластырыў, метрология басқармасы;
- Қарақалпақстан Республикасы Ден саўлықты сақлаў министрлиги;
- Қарақалпақстан Республикасы Мәмлекетлик архитектура хәм қурылыс комитети;
- Қарақалпақстан Республикасы Тәбиятты қорғаў бойынша мәмлекетлик комитети;

- өзіне берілген уәкилліктер шегінде усы Нызамның орынланыуын тәмийин етиуди қадағалап барыушы басқа да мәмлекетлик басқарыу уйымлары.

24-статья. Жергиликли ҳәкимият уйымлары тәрәпинен тутыныушылардың ҳуқықларының қорғалыуы

Тутыныушылардың ҳуқықлары қорғалыуы ушын жергиликли ҳәкимият уйымлары:

тутыныушылардың ҳуқықларын қорғау бойынша нызам ҳужжетлериниң орынланыуын шөлкемлестиреди;

тутыныушының ҳуқықларын қорғау уәкиллиги берилген мәмлекетлик уйымлар ҳәм тутыныушылардың жәмийетлик бирлеспелери менен өз-ара ислеседи;

тутыныушылардың шағымлары, арзалары ҳәм усынысларын көрип шығады;

тутыныушылардың (тутыныушыларға анық емес) ҳуқықларын қорғап судларға мурәжат етеди:

өз ҳуқықлары шегінде басқа уәкилликтерди де әмелге асырады.

25-статья. Қарақалпақстан Республикасы Монополиядан шығарыу ҳәм бәсекиликти раўажландырыу мәмлекетлик комитети ҳәм оның жергиликли уйымларының уәкилликтери

Қарақалпақстан Республикасы Монополиядан шығарыу ҳәм бәсекиликти раўажландырыу мәмлекетлик комитети ҳәм оның жергиликли уйымлары тутыныушының ҳуқықларын қорғау мақсетинде:

тутыныушылардың ҳуқықларын қорғау ҳаққында нызам ҳужжетлери талапларының сақланыуы бойынша мәмлекетлик қадағалауды әмелге асырады;

тутыныушылардың ҳуқықларын қорғау ҳаққындағы нызам ҳужжетлериниң қолланылыуы мәселелери бойынша рәсмий түсиндириулер береди;

тутыныушылардың ҳуқықларын қорғау ҳаққындағы нызам ҳужжетлерин бузыу белгилери анықланған жағдайда, ислеп шығарыушыдан (орынлаушыдан, сатыушыдан) зәрүр ҳужжеттерди, түсиндириулерди ҳәм басқада мағлыұматларды сорап алады;

тутыныушылардың ҳуқықларын бузып атырған кемшиликлерди сапластырыу ҳаққында ислеп шығарыушыларға (орынлаушыларға, сатыушыға) көрсетпелер жибереди;

тутыныушылардың (тутыныушылардың белгиленбеген топарының) ҳуқықларын қорғап, судқа мурәжат етиуге ҳуқықлы;

нызам ҳужжетлерине муўапық басқа уәкилликтерди де әмелге асырады.

(ҚР ЖК 29.08.2007-ж. 141/III-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)

26-статья. Товарлар (жұмыстар, хызметлер) қәуіпсиз болыуын хәм олардың сапасын қадағалаушы мәмлекетлик басқаруы уйымларының ўәкиликлери

Товар (жұмыс, хызметлер) қәуіпсиз болыуын хәм олардың сапасын тәмийинлеу мақсетинде Қарақалпақстан стандартластыруы, метрология басқармасы, Қарақалпақстан Республикасы Мәмлекетлик архитектура хәм қурылыс комитети, Қарақалпақстан Республикасы Тәбиятты қорғау бойынша мәмлекетлик комитети және товар (жұмыс, хызмет) қәуіпсиз болыуы хәм басқаруы уйымлары өз ўәкиликлери ишинде:

товар (жұмыс, хызметлер) қәуіпсиз болыуына хәм олардың сапасына байланыслы талаптардың бузылыуын сапластыруы, төмен сападағы товарларды өндиристен алып таслау, шығаруы хәм сатуыды тоқтатуы (жұмыстардың орынланыуын, хызметлердің орынланыуын тоқтатуы), оларды тутыныушыдан қайтарып алуы ҳаққында өндириушилерге (орынлаушыларға, сатуышыларға) көрсетпелер жибереди, сондай-ақ бул ҳаққында тутыныушыларды хабарландырады;

өндириуши (орынлаушы, сатуышылар) товарлар (жұмыстар, хызметлер) қәуіпсиз болыуы хәм олардың сапасына байланыслы талаптарды бузған жағдайда олардың үстинен судқа арза береди.

Товар (жұмыс, хызметлер) қәуіпсиз болыуы хәм олардың сапасын қадағалауды әмелге асыруышы мәмлекетлик басқаруы уйымларының жұмысын Қарақалпақстан Республикасы Хүкимети муўапықластырып барады.

27-статья. Тутыныушының ҳуқықларын қорғау ҳаққындағы Нызам ҳужжетлерин бузғанлығы ушын жуўапкершилик

Ислеп шығаруышы (орынлаушы, сатуышы) тутыныушылардың ҳуқықларын қорғау ҳаққында нызам ҳужжетлерин бузғанлығы ушын жуўапкер болады.

Қарақалпақстан Республикасы Монополиядан шығаруы хәм бәсекиликти раўажландыруы мәмлекетлик комитети хәм оның аймақлық уйымлары ислеп шығаруышыға (орынлаушыға, сатуышыға):

ислеп шығарылған сәнеси хәм жарамлылық мүддети көрсетилиуи шәрт екенлиги нызам ҳужжетлеринде белгиленгенлигине қарамай ислеп шығарылған сәнеси хәм жарамлылық мүддети көрсетилмеген товарларды реализация етиуге хәм сатуыға қабыл еткенлиги ушын – товарлардың (жұмыстардың, хызметлердің) қәуіпсиз болыуы хәм сапасы үстинен қадағалауды әмелге асыруышы тийисли мәмлекетлик басқаруы уйымларының усы товарлардың тутынуы (пайдаланыуы) ушын жарамлылығы ҳаққында жуўмағы алынған жағдайда, реализация етиу ушын қабыл етилген товарлар көлеминиң бес проценти муғдарында хәм усы товарлардың тутынуы (пайдаланыуы) ушын жарамсызлығы ҳаққындағы жуўмағы алынған жағдайда, реализация етиу ушын қабыл етилген товарлар көлеминиң жүз проценти муғдарында, бирақ ең кем ис ҳақының еки жүз есесинен көп болмаған муғдарда;

жарамлылық мүддети өткен товарларды реализация етиўге ҳәм сатыўға қабыл еткенлиги ушын – реализация етиў ушын қабыл етилген товарлар көлеминиң жүз проценти муғдарында бирақ ең кем ис ҳақының үш жүз есесинен көп болмаған муғдарда;

тутыныўшылар ҳуқықларының бузылыўын сапластырыў ҳаққындағы көрсетпелерди орынлаўдан мойын таўлағанлығы ямаса өз ўақтында орынламағанлығы, сондай-ақ оларға товарлар (жумыслар, хызметлер) ҳаққында мәлимлеме бермегенлиги ямаса биле тура надурис мағлыўматлар бергенлиги ушын;

юрдикалық шахсларға ең кем ис ҳақының он есесинен жигирма есесинен шекемги муғдарда;

физикалық шахсларға – ең кем ис ҳақының үш есесинен бес есесине шекемги муғдарда жәрийма салыў ҳуқықына ийе.

(ҚР ЖК 29.08.2007-ж. 141/III-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)

(ҚР ЖК 22.05.2010-ж. 31/II-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)

«Өзстандарт» агентлигиниң Қарақалпақстан Республикасы Стандартлаў, метрология басқармасы усы Нызамның 26-статьясының биринши бөлиминде көрсетилген мәмлекетлик басқарыўдың басқа да уйымлары:

товарларды (жумысларды, хызметлерди) мәжбүрий сертификатлаў қағыйдалары ислеп шығарыўшы (орынлаўшы) тәрәпинен бузылса;

өзлериниң көрсетпелерин ислеп шығарыўшы (орынлаўшы, сатыўшы) орынлаўдан бас тартса, өз ўақтында яки тийисли дәрежеде орынламаса;

нормативлик ҳужжеттиң талапларына жуўап бермейтуғын товар (жумис, хызмет) себепли тутыныўшыларға зәлел келтирилсе, жәриймалар салыўға ҳақылы.

Жәрийма салыў суд тәрәпинен, ал ислеп шығарыўшыны (орынлаўшы, сатыўшы) ислеген ҳуқықбузарлықтағы айыбын тән алған ҳәм жәрийманы ықтыярлы рәиште төлеген жағдайда болса, арнаўлы ўәкилликли мәмлекетлик уйым тәрәпинен әмелге асырылады. Тутыныўшылардың ҳуқықларын қорғаў ҳаққындағы нызам ҳужжетлерин бузғанлығы ушын ислеп шығарыўшының (орынлаўшының, сатыўшының) соңғы есабат сәнесиндеги ағымдағы активлери суммасының жәми жигирма процентинен артық муғдарда жәрийма өндириў оған өндирилетуғын сумманы өндириў ҳаққында шешим қабыл етилген күнинен баслап алты ай даўамында айма-ай бөлип төлеў мүмкиншилиги берилген ҳалда әмелге асырылады. *(ҚР ЖК 29.08.2007-ж. 141/III-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

Жәрийма муғдары ҳәм оны өндириў тәртиби нызам ҳужжетлери менен белгиленеди. Жәрийма сөзсиз өндирип алынады.

Ислеп шығарыўшы (орынлаўшы, сатыўшы) мәмлекетлик басқарыў уйымларының көрсетпесин толық ямаса бир бөлеги ҳақыйқый емес деп табыў

хаққындағы арза менен судқа мурәжат етиўге хақылы. *(ҚР ЖК 29.08.2007-ж. 141/III-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

Арза берийў, егер суд көрсетпелериниң орынланыўын тоқтатып турыйў хаққында анықлама шығармаған болса, оны судта қарап шығыў ўақтында бул хўжетлердиң орынланыўын тоқтатып қоймайды. *(ҚР ЖК 29.08.2007-ж. 141/III-санлы Қарарына тийкар өзгерислер киритилген)*

Товарлар (жумыслар, хызметлер) қәўипсиз болыйўы хаққындағы талапларға жуўап бермейтуғын товарлар (жумыслар, хызметлер) себепли тутыныўшыларға зәлел келтирилсе, товарлар (жумыслар, хызметлер) қәўипсиз болыйўы хәм олардың сапасын қадағалаўды әмелге асырыўшы мәмлекетлик басқарыйў уйымларының лаўазымлы адамлары нызам хўжетлерине муўапық жуўапкер болады.

28-статья. Финанслық хызметлер тараўында тутыныўшылардың хуқықларын қорғаў

Финанслық хызметлер көрсететуғын орынлаўшы өзиниң сапластырылыўы ямаса банкрот итималлығын нәзерде тутып, тутыныўшылардың талапларын қандырыў мақсетинде өз жуўапкершилигин қамсызландырыўы шәрт.

Финанслық хызметлердиң орынлаўшысы тутыныўшыға келтирилген зәлел ушын өзиниң жуўапкершилиги хаққында қамсызландырыў шәртнамасы бар екенлиги хаққында тутыныўшыға хабар берийўи шәрт.

29-статья. Тутыныўшылардың хуқықларын суд арқалы қорғаў

Тутыныўшының хуқықлары бузылған жағдайда, ол судқа мурәжат етиўге хақылы. Даўа арзалар, егер нызамларда басқаша қәде белгиленбеген болса, жәбиркеш тутыныўшы орналасқан жердеги яки зәлел келтирилген жердеги судқа бериледи.

Тутыныўшылар өз хуқықларының бузылыўы менен байланыслы даўа арзалар бойынша, сондай-ақ товарлар, (жумыслар, хызметлер) қәўипсиз болыйўын хәм олардың сапасын қадағалаўды әмелге асырыўшы мәмлекетлик уйымлары, тутыныўшылардың жәмийетлик бирлеспелери тутыныўшының (тутыныўшыға анық емес) мәплерин гөзлеп қозғалатуғын даўа арзалар бойынша мәмлекетлик салықлар төлеўден азат етиледи.

30-статья. Тутыныўшылардың жәмийетлик бирлеспелери

Тутыныўшылар өз хуқықлары хәм мәплерин қорғаў мақсетинде ықтыярлы түрде тутыныўшылар бирлеспелерин дүзийўи мүмкин.

Тутыныўшылардың бирлеспелери өз жумысын нызам талапларының хўжетлерине муўапық әмелге асырыўшы жәмийетлик бирлеспе болып табылады.